

Brüssel, 19.10.2023
COM(2023) 633 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**hülgetoodetega kauplemist käsitleva määruse (EÜ) nr 1007/2009 (muudetud määrusega
(EL) 2015/1775) rakendamise kohta**

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

hülgetoodetega kauplemist käsitleva määruse (EÜ) nr 1007/2009 (muudetud määrusega (EL) 2015/1775) rakendamise kohta

1. Sissejuhatus

ELi hülgetoodetega kauplemise kord

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1007/2009¹ hülgetoodetega kauplemise kohta (edaspidi „määrus“) keelati hülgetoodete ELi turule laskmine.

Kauplemiskeeld kehtib nii ELis toodetud hülgetoodete kui ka imporditud hülgetoodete kohta. Seda määrust muudeti määrusega (EL) 2015/1775,² et kajastada Maaailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO) Euroopa ühenduste hülgetoodete menetlustes tehtud otsuste³ tulemusi. Selle tulemusena nähakse ELi praeguse hülgetoodetega kauplemise korra raames ette kaks keelu kohta kehtivat erandit.

- 1) ELi korra kohaselt võib hülgetooteid lasta turule juhul, kui need tooted on saadud inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade jahil kütitud hüljestest, eeldusel et täidetud on muudetud määruse artikli 3 lõikes 1 sätestatud eritingimused.

Sama muudetud määruse artikli 3 lõikes 1a on ühtlasi sätestatud, et hülgetoote ELi turule laskmisel peab sellega kaasas olema dokument, mis tõendab, et inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi tingimused on täidetud. Tõendi peaks välja andma Euroopa Komisjoni poolt selleks tunnustatud asutus kooskõlas komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1850⁴ (edaspidi „rakendusmäärus“) artikliga 3.

- 2) Hülgetoodete import on lubatud, kui see on juhuslikku laadi ja hõlmab üksnes reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks ette nähtud kaupu (muudetud määruse artikli 3 lõige 2).

Muudetud määrusest (EÜ) nr 1007/2009 tulenevad aruandluskohustused

Muudetud määruse artiklis 7 on sätestatud, et liikmesriigid esitavad komisjonile hiljemalt 31. detsembriks 2018 ja seejärel iga nelja aasta tagant aruande kõnealuse määruse rakendamiseks võetud meetmete kohta. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande määruse rakendamise kohta 12 kuu jooksul pärast iga aruandeperioodi lõppu. Komisjon hindab oma aruandes määruse toimimist, tõhusust ja mõju määruse eesmärgi saavutamisel. Komisjoni aruandes tuleks hinnata ka mõju inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade sotsiaal-majanduslikule arengule⁵.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32009R1007>

² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2015.262.01.0001.01.EST

³ <http://trade.ec.europa.eu/wtodispute/show.cfm?id=475&code=2>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32015R1850>

⁵ Vt määruse (EL) 2015/1775 põhjendus 8.

Komisjoni esimene aruanne määruse rakendamise kohta, mis hõlmab ajavahemikku 18. oktoobrist 2015 (määruse (EL) 2015/1775 kohaldamise alguskuupäev) kuni 31. detsembrini 2018, võeti vastu 10. jaanuaril 2020⁶.

Käesolev aruanne hõlmab ajavahemikku 1. jaanuarist 2019 kuni 31. detsembrini 2022. See põhineb ELi liikmesriikidelt, Ühendkuningriigilt ning kolmelt Kanada ja Gröönimaa tunnustatud asutuselt saadud teabel.

2. Taust

Vastuseks laialdaselt väljendatud murele igal aastal tapetavate hülgepoegade pärast võttis EL 1983. aastal vastu nõukogu direktiivi 83/129/EMÜ,⁷ et keelustada kahest hülgepoegade liigist – grööni hüljeste valgekarvalistest poegadest (*whitecoats*) ja põishüljeste poegadest (*bluebacks*) – valmistatud toodete import liitu. Esialgu kohaldati seda direktiivi kuni 1. oktoobrini 1985. Direktiivi kehtivust pikendati kõigepealt kuni 1. oktoobrini 1989 ja seejärel nõukogu direktiiviga 89/370/EMÜ⁸ määramata ajaks.

Hülgeid kütitakse ELis ja sellest väljaspool ning neid kasutatakse mitmesuguste toodete saamiseks (nt oomega-3-rasvhapetega kapslid ning töödeldud hülgenahka ja hülgest saadud karusnahka sisaldavad rõivad). Kodanikud ja tarbijad väljendasid muret võimaluse pärast, et turul olevad hülgetooted on valmistatud loomadest, kes on tapetud ja nülitud kannatusi põhjustaval viisil. Seetõttu võeti mitmes liikmesriigis vastu õigusnormid, millega reguleeritakse hülgetoodetega kauplemist, keelustades nende toodete impordi ja tootmise, samas kui teistes liikmesriikides ei seatud nende toodetega kauplemisele mingeid piiranguid. Need erinevused kahjustasid siseturu toimimist ja kujutasid endast kaubandustõkkeid. Seepärast võttis EL vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1007/2009 (edaspidi „määrus“), millega keelati hülgetoodete ELi turule laskmine.

Samal ajal veensid kolmandate riikide valitsused ning inuitte ja teisi põlisrahvaid esindavad organisatsioonid ELi tunnustama, et hülgejaht on nende põlisrahvaste kogukondade sotsiaalmajanduse, toitumise, kultuuri ja identiteedi lahutamatu osa ning aitab kaasa nende toimetulekule ja arengule, mida ÜRO 2007. aasta põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni kohaselt ei tohiks kahjustada. Nad väitsid, et inuitide ja muude põlisrahvaste kogukondade traditsiooniline hülgejaht ei põhjusta üldsusele samasugust muret kui hüljeste kütimine peamiselt kaubanduslikel eesmärkidel. Seepärast lubati määrusega erandkorras lasta turule hülgetooteid, mis on valmistatud inuitide ja muude põlisrahvaste kogukondade poolt traditsioonilisel hülgejahil kütitud hüljestest, tingimusel et nõuetekohaselt arvestatakse loomade heaolu ning võimalikult suures ulatuses vähendatakse loomade kannatusi. Erand piirdus kütimisega, mis aitab nendel kogukondadel elatist teenida.

2009. aasta määrusega lubati erandkorras lasta turule ka hülgetooteid, mis on saadud üksnes mereressursside säästva majandamise eesmärgil kütitud hüljestest. Samuti lubati importi, mis on juhuslikku laadi ja hõlmab üksnes reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks ette nähtud kaupu.

2010. aastal algatasid Kanada ja Norra Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO) määruse ja selle algse rakendusmääruse (EL) 737/2010 suhtes vaidluste lahendamise menetluse. 2013. aastal leidis WTO, et lubades inuitide puhul ja mereressursside majandamise puhul

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1578667308224&uri=COM%3A2020%3A4%3AFIN>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31983L0129>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31989L0370>

kohaldatava erandi raames teatavate hülgetoodete laskmist ELi turule, kahjustas ELi hülgetoodetega kauplemise kord Kanada ja Norra toodete võimalusi konkureerida Gröönimaalt imporditud ja ELi omamaiste toodetega. Tollal oli ainult Gröönimaa ametlikult taotlenud tõendava asutuse tunnustamist.

Selleks et viia oma kord kooskõlla WTO otsustega, võttis EL vastu määruse (EL) 2015/1775, millega muudeti hülgetoodetega kauplemise korda, kaotades mereressursside majandamise puhul kohaldatava erandi. Selle erandi kaotamine ei piiranud liikmesriikide õigust jätkuvalt reguleerida hüljeste küttemist mereressursside säästva majandamise eesmärgil. Küll aga takistas see liikmesriike lubamast viia turule sel eesmärgil kütitud hüljestest saadud tooteid, kui ei kuulu inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi alla, mis jäi kehtima. Muudetud määrusega tugevdati ka sidusust määruse eesmärgiga, lisades inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi tingimusena sõnaselgelt loomade heaolu kaalutlused.

Selleks, et tagada määruse ühtne rakendamine, võttis komisjon vastu rakendusmääruse, milles on i) sätestatud reisijate või nende pereliikmete isiklikuks kasutuseks ette nähtud hülgetoodete impordi nõuded, ii) loetletud kriteeriumid selliste asutuste tunnustamiseks, mille ülesanne on anda välja tõendeid inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi tingimustele vastavuse kohta, ning iii) sätestatud liikmesriikide pädevate asutuste roll tõendite kontrollimisel ja neis sisalduvate andmete talletamisel.

Vastavalt muudetud määruse artikli 3 lõikele 1a peab inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi alusel ELi turule lastud hülgetoodetega olema kaasas tõend, mille on välja andnud Euroopa Komisjoni poolt komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1850 (edaspidi „rakendusmäärus“) artikli 3 kohaselt selleks tunnustatud asutus.

Siiani on Euroopa Komisjon tunnustanud järgmist kolme asutust:

- Gröönimaa kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium⁹ (praeguse nimega „kalandus- ja jahindusministeerium“),
- Nunavuti valitsus (Kanada)¹⁰,
- Kanada Loodealade valitsus¹¹.

3. ELi liikmesriikide aruanded

ELi 27 liikmesriigil paluti esitada komisjonile oma riiklikud aruanded küsimustikule vastamise teel. Oma riikliku aruande esitasid kõik liikmesriigid peale kolme (Kreeka, Malta ja Prantsusmaa). Väljendit „kõik liikmesriigid“ tuleks seetõttu mõista kui „kõik liikmesriigid peale kolme liikmesriigi, kes oma aruannet ei esitanud“. Selles jaos esitatakse kokkuvõtlikult liikmesriikidelt saadud vastused.

a) Pädevad asutused

Rakendusmääruse artikli 6 lõike 1 kohaselt peab iga liikmesriik määrama vähemalt ühe pädeva asutuse, mille ülesandeks on a) kontrollida kolmandatest riikidest imporditud hülgetoodete tõendeid tolliasutuste nõudel, b) kontrollida liikmesriigis asuva ja tegutseva tunnustatud asutuse tõendite väljaandmist ning c) säilitada liikmesriigis peetud hülgejahil

⁹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32015D1027\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32015D1027(02))

¹⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2020.426.01.0056.01.ES

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32017D0265>

saadud hülgetoodete kohta välja antud tõendite koopiaid. Komisjon on teinud määratud pädevate asutuste loetelu kättesaadavaks oma veebisaidil¹².

Kuigi ühtegi ELis asutatud ja tegutsevat asutust ei ole tõendite väljaandmiseks seni ametlikult tunnustatud, elab mõnes liikmesriigis rahvaid, kes vastavad „inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade“ määratlusele ning kellel seetõttu on lubatud küttida hülgeid elatise saamiseks ja lasta hülgetooteid ELi turule. Need liikmesriigid võiksid taotleda mõne oma asutuse ametlikku tunnustamist tõendite väljaandmiseks. Sellisel juhul oleksid asjakohased rakendusmääruse artikli 6 lõike 1 punktid b ja c.

b) Inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatav erand

Taani ja Eesti olid ainsad liikmesriigid, kes teatasid oma riigis hülgetoodete turulelaskmisest inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi tingimuste kohaselt. Taani toll registreeris Gröönimaalt pärit hülgetoodete impordi koguväärtuses 8 347 944 Taani krooni (17. jaanuari 2023. aasta vahetuskursi kohaselt 1 122 337 eurot) ja kogumahuks 32 109 kg; eelmisel perioodil, mis hõlmas nelja aasta asemel kolme aastat, oli kogumaht 10 502 kg. Eesti teatas esmakordselt hülgetoodete impordist Gröönimaalt kogusummas 1 555,67 eurot ja kogumahuks 34,16 kg. Taanisse ja Eestisse imporditud toodete hulka kuulusid peamiselt kokku ühendamata pargitud või töödeldud hülgenahad, aga ka rõivad, rõivamanused ja muud hülgenahast tooted, nagu hülgenahast kingad ja saapad.

c) Reisijate või nende perekonnaliikmete isikliku kasutuse puhul kohaldatav erand

Ühegi liikmesriigi toll ei teatanud oma riigi pädevale asutusele võimalikust probleemist seoses reisijate või nende pereliikmete isiklikuks kasutuseks ette nähtud hülgetoodete juhusliku impordiga.

d) Seestöötlemise protseduur

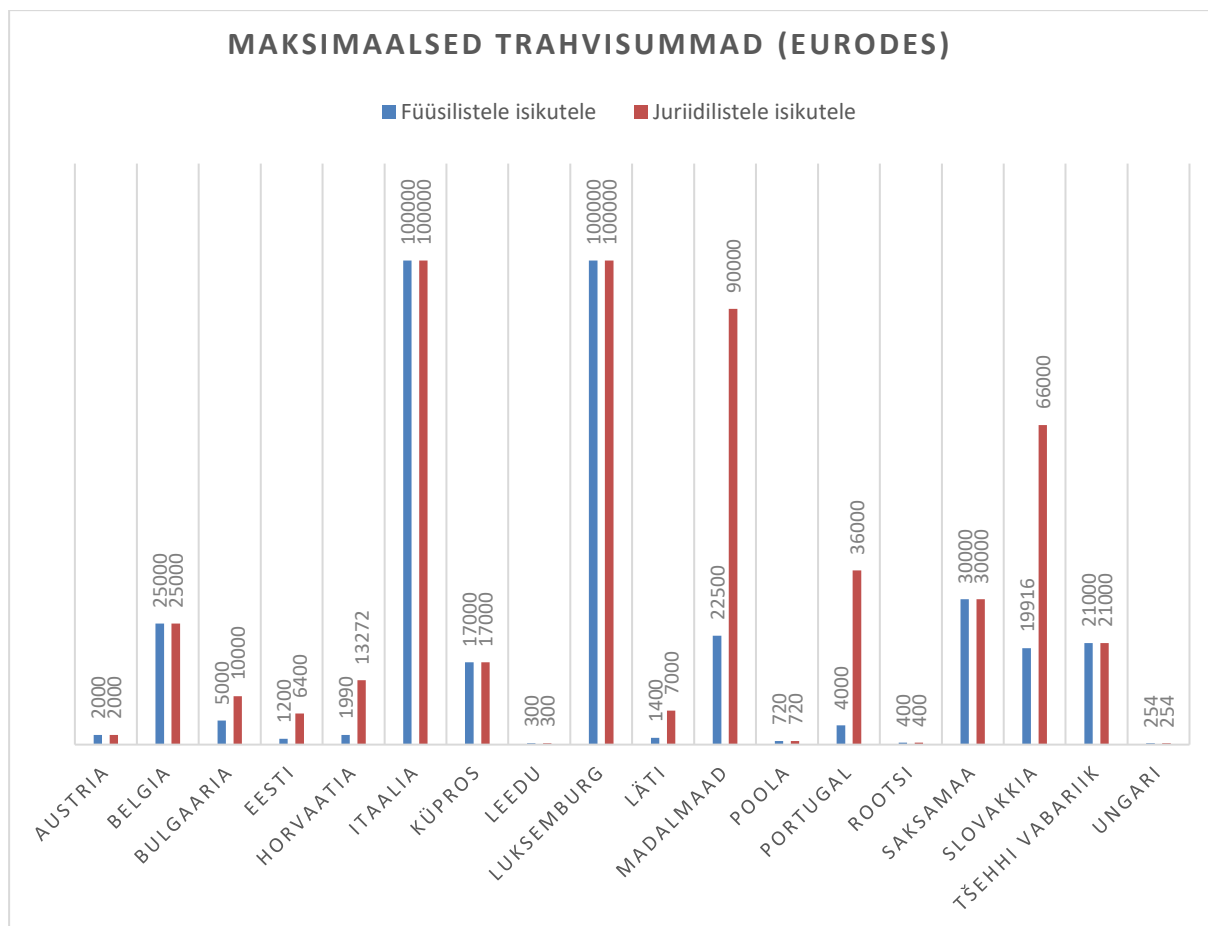
Määruse kohaselt ei ole keelatud hülgetooteid töötlemiseks importida ja töödeldud kaupu reeksportida. Eestis importis jalatsitootja Kanadast ja Norrast pargitud hülgenahku (2019. aastal 2 405, 2020. aastal 1 682, 2021. aastal 2 030 ja 2022. aastal 1 875 tükki) seestöötlemiseks; seejärel reeksportis tootja kõik töödeldud kaubad.

e) Karistused ja täitmise tagamine

Kõik liikmesriigid teatasid, et on kehtestanud karistusnormid, mida kohaldatakse määruse rikkumise korral. Need ulatuvad trahvidest ning kaupade konfiskeerimisest ja hävitamisest (kõigis liikmesriikides) kuni vangistuseni (Küprosel, Taanis, Lätis ja Madalmaades). Üheski liikmesriigis vaatlusperioodil selliseid karistusi ei määratud.

Alljärgneval joonisel on esitatud maksimaalsed trahvisummad 18 liikmesriigis, kes vastava teabe esitasid. Neist kaheksa puhul erinevad trahvisummad sõltuvalt sellest, kas süüteo pani toime füüsiline isik või juriidiline isik. Taanis ja Soomes ei ole trahvide maksimumsummat siseriiklikes õigusaktides sätestatud. Määruse rikkumise korral määrab trahvisumma kindlaks pädev asutus.

¹² https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/trade-seal-products_en

Märkus. Madalmaade kohta on joonisel esitatud maksimumsummad seotud süütegudega, mida ei pandud toime tahtlikult. Tahtluse korral võib trahv füüsiliste isikute puhul ulatuda 90 000 euroni ja juriidiliste isikute puhul 900 000 euroni.

Belgia toll peatas hülgetoodete impordi kahel korral. Esimesel juhul oli tegemist Ameerika Ühendriikidest posti teel saabunud toidulisandiga, mis sisaldas hülgekilpnäärmeekstrakti (omega-3 kapslid). Teisel juhul oli tegemist hülge pealuuga, mille kohta ei esitatud vajalikke dokumente. Rootsi toll kontrollis peaaegu 4 000 impordideklaratsiooni. Neist seitse hõlmasid väidetavalt hülgetooteid, kuid tegelikult oli kasutatud valesid kombineeritud nomenklatuuri koode¹³. Rootsi toll parandas need deklaratsioonid.

f) Ruutkoodi abil esitatav teave

Selleks et tagada inuitide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi nõuetekohane toimimine ja parandada teavet ELi hülgetoodetega kauplemise korra kohta, võivad tunnustatud asutused varustada enda sertifitseeritud hülgetooteid ruutkoodiga. Ruutkood on lingitud veebisaidiga,¹⁴ kus on esitatud teave ELi hülgetoodetega kauplemise korra kohta.

Viisteist liikmesriiki (Belgia, Eesti, Horvaatia, Iirimaa, Leedu, Läti, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Rootsi, Taani ja Tšehhi Vabariik) teatasid, et on sellest ruutkoodist teadlikud ning ühegi liikmesriigiga ei ole tolliasutused ega muud täitevasutused võtnud ühendust selle ruutkoodiga seotud nõustamise eesmärgil.

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:282:FULL&from=ET>

¹⁴ https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/trade-seal-products_en

g) Hüljeste kütmine ELis

Hülgepopulatsioonid on ELis koondunud peamiselt Läänemerre. Läänemere seisundi tervikliku hindamise¹⁵ kohaselt, mille viis läbi Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon (HELCOM), elab Läänemeres kolm hülgealiiki. Kui hallhülgeid esineb kogu piirkonnas, siis Läänemere viiherhülged elavad Läänemere ida- ja põhjaosas ning randalhülged Läänemere edelaosas ja Kattegati väinas.

Elupaikade direktiivi¹⁶ eesmärk on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmise kaudu aidata kaasa elurikkuse säilimisele ELis. Direktiivi II lisa, kus on loetletud liigid, mis vajavad erikaitsealade määramist ja majandamist, sisaldab järgmist:

- *Halichoerus grypus* (hallhüljes)
- *Monachus monachus* (Vahemere munkhüljes)
- *Phoca/Pusa hispida botnica* (Läänemere viiherhüljes)
- *Phoca/Pusa hispida saimensis* (Saimaa viiherhüljes)
- *Phoca vitulina* (randalhüljes)

Vahemere munkhüljes ja Saimaa viiherhüljes on esmatähtsad liigid, kes on seetõttu loetletud ka elupaikade direktiivi IV lisas, mis tähendab, et liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed, et kehtestada nende liikide range kaitse süsteem. Ülejäänud kolm liiki (hallhüljes, Läänemere viiherhüljes ja randalhüljes) on loetletud ka V lisas, mis tähendab, et liikmesriigid peaksid võtma meetmeid tagamaks, et nende loodusest võtmine ja kasutamine on kooskõlas nende soodsa kaitsestaatuse säilitamisega.

Kuna mereressursside säästval majandamisel põhineva erandi kaotamine algsest määrusest ei piiranud liikmesriikide õigust jätkata sel eesmärgil peetava hülgejahi reguleerimist, on Eesti, Rootsi, Soome ja Taani territooriumil kütitud viiher-, randal- ja hallhülgeid. Oma aruannetes kirjeldasid need neli liikmesriiki lühidalt hüljeste kütmine eesmärki ja tingimusi, rakendatud meetodit, loomade heaolu nõuetekohast arvessevõtmist ning kütmine mõju hülgepopulatsioonile, ökosüsteemidele ja inimtegevusele. Alljärgnev tekst illustreerib neljas riiklikus aruandes väljendatud seisukohti.

Taanis ei ole kehtestatud hüljeste kütmine hooaega ega kvooti. Hüljeste kütmine võib erandkorras lubada üksnes selleks, et vältida tõsist kahju kalandusele, kalapüügivahendist 100 meetri raadiuses ning väljaspool paljunemis- ja karvavahetusaega. Lisaks ei ole hallhüljeste erandkorras kütmine lubatud selle liigi jaoks määratud Natura 2000 aladel. Alates 2018. aastast on erandeid tehtud ka hüljeste kütmineks vooluveekogudes, mis on mõjunud positiivselt surve all olevate kalapopulatsioonide sugukaladele. Erandkorras kütmine tuleb kasutada heakskiidetud kaliibriga vintpüssi, läbida selle vintpüssiga laskmise katse ja omada Taani jahiluba. Hülgeküttidel soovitatakse sihtida pead, et surm oleks kohene. Bornholmi saarel võib hülgeid kütida kogu aasta jooksul, kuna selles piirkonnas ei ole ühtegi paljunemisala. Hülgepopulatsioone jälgitakse Taanis iga-aastase loenduse kaudu. Taani teatas, et aruandeperioodil erandi alusel kütitud hüljeste arv (134 randalhüljest ja 9 hallhüljest) ei ole populatsiooni suurust oluliselt mõjutanud.

Eestis võib hülgeid kütida mereressursside säästva majandamise ning Eesti väikesaarte kohalike kogukondade hülgeküttide ja nende perede elatise tagamiseks, samuti selleks, et säilitada nende kogukondade kultuuripärandit ja traditsioone. Hüljeste kütmine on rangelt

¹⁵ <http://stateofthebalticsea.helcom.fi/biodiversity-and-its-status/marine-mammals/>

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A01992L0043-20130701>

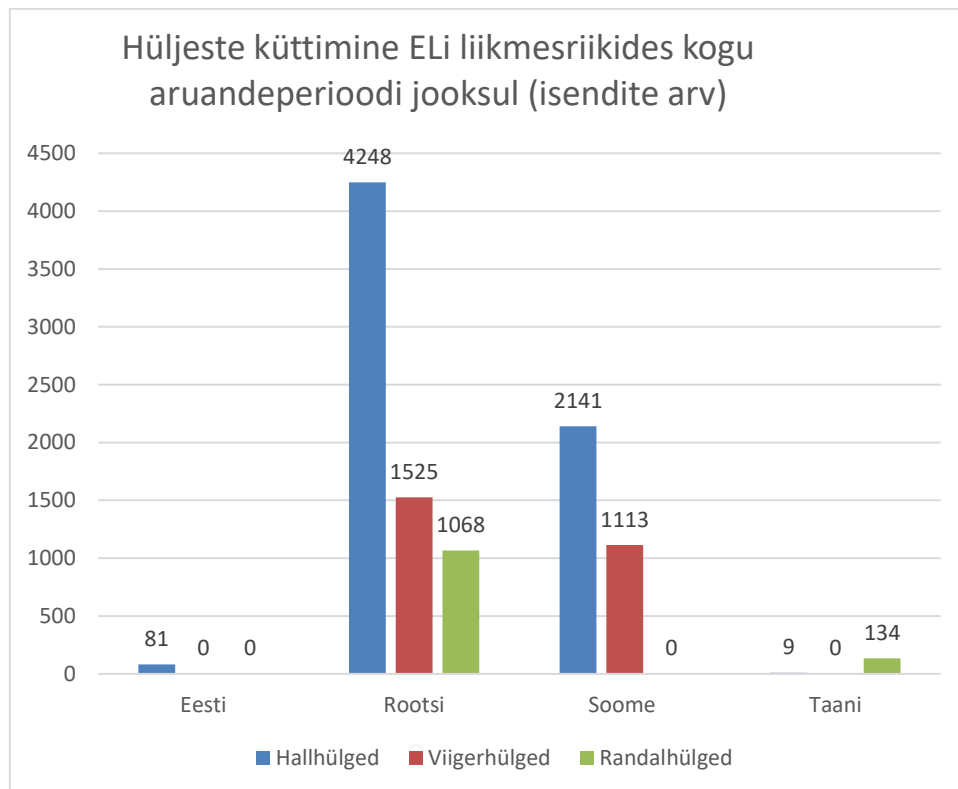
reguleeritud ja loomade heaolu võetakse täiel määral arvesse. Hülgeid võib küttida üksnes kindlaksmääratud aladel jahihooajal ning hülgekütid peavad olema läbinud laskekatse ning kasutama spetsiifilist relva ja laskemoona. Vastavalt Eesti viimasele seirearuandele on hallhüljeste arvukus Eesti vetes tõusuteel ja kõige rohkem hallhülgeid loendati Läänemeres 2021. aastal; tegu oli viimase 20 aasta suurima arvuga. Eesti teatas, et väikesemahuline küttimine, mis on piiratud aastase kvoodiga 1 % hülgepopulatsioonist (mis aruandeperioodil vastas 55 isendile aastas), on vajalik kalandusele tekitatava kahju vähendamiseks, kuid küttimine ei ole lubatud hallhülge jaoks määratud erikaitsealadel.

Soomes kütitakse hülgeid mereressursside säästva majandamise eesmärgil – selleks, et vältida kahju töenduslikule kalapüügile. Jahikvoodid kehtestatakse hall- ja viigerhüljeste küttimiseks. Kogu aruandeperioodi jooksul oli hallhüljeste jahikvoot Soome mandriosas 1 050 isendit aastas. Botnia lahe piirkonnas oli viigerhüljeste keskmine jahikvoot samal ajavahemikul 335 isendit aastas ning Soome autonoomses piirkonnas Ahvenamaal oli hallhüljeste keskmine jahikvoot 480 isendit aastas. Hülgeid võib küttida ainult jahihooajal, relvadel ja laskemoonal peavad olema teatavad tehnilised eriomadused ning hülgekütid peavad eelnevalt läbima jahieetika kursuse ja rakendama tapmismeetodit, mis põhjustab kohese surma. Ohustatud hülgepopulatsioonide puhul (nt viigerhülged Soome lahes ja Saaristomeres) ei ole küttimine lubatud. Soome teatas, et hülgepopulatsiooni hinnanguline aastane kasv on suurem kui kütitud hüljeste arv ning et on tõendeid selle kohta, et hülged söövad kalapüügivahenditest kala, kui need vahendid ei ole muudetud hülgekindlaks. Elujõulist töenduspuuki säilitades saab aga osaliselt hülgekindlaks muuta üksnes lõkspüüniseid, mõrdu (pikad kotikujulised kalavõrgud, mis püsivad lahti rõngaste abil) või samalaadseid püügivahendeid. Hülged söövad 3–5 kilogrammi kala päevas, mis võib seada ohtu ELi või siseriiklike õigusaktide kohaselt kaitse all olevad kalaliigid ja -populatsioonid. Hüljeste kiskluse tõttu on harrastuskalapüük ja töenduspuük nakkevõrkudega vähenenud välissaarestikus viimastel kümnenditel 30–40 % võrra ning teatavates piirkondades on see isegi täielikult lakanud. Kalapüügivahendite lähedal toimuva küttimise positiivne mõju on üksnes ajutine, kuna mõne päeva või isegi mõne tunni pärast ilmuvad kohale uued hülged. Seetõttu ei saa hülgejahti pidada ainsaks võimaluseks vähendada hüljeste tekitatavaid probleeme.

Rootsis hõlmab jahiloa alusel looduslike liikide haldamine alates 2020. aastast hallhüljeste küttimist ja alates 2022. aastast randalhüljeste küttimist, samuti viigerhüljeste nn kaitseotstarbelist küttimist. Kaitseotstarbeline küttimine on lubatud ja rangelt reguleeritud piirkondades, kus kasvav hülgepopulatsioon tekitab suurt kahju kohalikule kalandusele, lõhkudes püügivahendeid ja süües saaki. Erinevalt kaitseotstarbelisest küttimisest ei piirdu jahiloa alusel küttimine üksnes aladega, kus hülged põhjustavad kalandusele kahju. Kehtestatud on jahikvoodid. Aruandeperioodil oli hallhüljeste keskmine jahikvoot 1 692 isendit aastas, samal ajal kui randalhüljeste puhul oli see 712 ja viigerhüljeste puhul 346 isendit. Laskemoon on rangelt reguleeritud, surmamismeetod peab tarbetuid kannatusi vältides põhjustama kohese surma ning paadist küttimine on lubatud tingimusel, et paat seisab paigal. Käimas on teadusuuringud hülgekindlate kalapüügivahendite väljatöötamiseks. Rootsi teatas, et kalandussektori kaitsmise eesmärgil kütitud hüljeste arv moodustab hülgepopulatsioonist vaid väikese osa.

Alljärgneval joonisel on esitatud aruandeperioodil kütitud hüljeste koguarvud neis neljas ELi liikmesriigis, kus hüljeste küttimine oli lubatud riigi mereressursside säästvaks majandamiseks. Soomes ja Rootsis kehtestatakse kvoodid jahihooajaks, mitte kalendriaastaks. Jahihooaeg algab sügisel ja lõpeb järgmise aasta kevadel. Elupaikade direktiivi kohaselt on

liikmesriigid kohustatud tagama, et direktiivi V lisas loetletud liikide isendite loodusest võtmine oleks kooskõlas nende liikide soodsa kaitsestaatuse säilitamisega.

Lätis esitati aruandeperioodil hüljeste küttimiseks taotlusi, kuid neid ei rahuldatud. Pärast hülgemajandamiskava hiljutist heakskiitmist on alates 2023. aastast lubatud küttida väikesel arvil täiskasvanud hallhülgeid, et vältida kalandusele tekitatavat kahju, kui ühtegi muud meetodit ei leita.

h) ELi liikmesriikide üldine hinnang

Liikmesriikidel paluti esitada üldine hinnang määruse kolmele aspektile oma territooriumil: määruse toimimine (regulatiivse funktsiooni täitmine, tõhusus (soovitud tulemuse saavutamine) ja mõju (nt hülgetoodete muutunud turg).

Kaheksa liikmesriiki (Bulgaaria, Horvaatia, Iirimaa, Küpros, Leedu, Slovakkia, Tšehhi Vabariik ja Ungari) märkisid, et aruandeperioodil ei ole nende territooriumil hülgetoodetega kauplemist toimunud ning seetõttu ei ole neil võimalik määruse toimimist, tõhusust ja mõju hinnata. Viis liikmesriiki (Itaalia, Luksemburg, Rumeenia, Saksamaa ja Sloveenia) ei esitanud mingit hinnangut.

Seitse liikmesriiki (Austria, Belgia, Hispaania, Madalmaad, Poola, Portugal ja Taani) vastasid, et määrus on eesmärgipärane ja et nende tolliasutustes on kehtestatud menetlused määruse nõuetekohaseks rakendamiseks. Seni ei ole neil määrusega seoses mingeid probleeme esinenud. Madalmaades on seatud eesmärk tugevdada pädevate asutuste ja tolli vahelist koostööd kõnealuses valdkonnas.

Eesti, Läti, Rootsi ja Soome leiavad, et määrus on hea vahend hülgetoodetega kauplemise kontrollimiseks, kuid selle mõju on läinud kavandatud eesmärgist kaugemale. Nende sõnul on keeld osaliselt tinginud rannapüügi praeguse halva olukorra ja vähendanud oluliselt hüljeste

kui ulukiliigi väärtust. Need riigid leiavad, et hülgepopulatsioonide majandamine tuleks lisada ELi vete ökosüsteemipõhistesse majandamiskavadesse. Nad väidavad, et jälgivad oma hülgepopulatsioone tähelepanelikult ning et aruandeperioodil kütitud hüljeste väike arv on avaldanud hülgepopulatsiooni suurusele ja kaitsestaatusele peaaegu olematut mõju. Samuti leiavad need liikmesriigid, et hüljeste küttimine mereressursside säästva majandamise eesmärgil, austades täiel määral loomade heaolu ning kasutades kütitud looma kõik osad raiskamata ära, ei peaks tekitama üldsusele muret. Rootsi jahieetika reeglite kohaselt peetakse hüljeste küttimist vastuvõetavaks tingimusel, et loomad surmatakse humaanselt ja saadud ressursid kasutatakse täielikult ära. Kuna pärast isiklikuks kasutamiseks vajaliku võtmist peavad hülgekütid selle väärtusliku ressursi hävitama või kõrvaldama, leiab Rootsi, et keeld on jahieetikaga vastuolus ja muudab hüljeste küttimise küsitavamaks. Need liikmesriigid rõhutavad, et samal ajal kahjustab üha suurenev hülgepopulatsioon püügivahendeid ja saake, nakatab kõiki kalaliike hülgeussidega, hävitab pringleid ning püüab suuri täiskasvanud turski, lõhesid, meriforelle ja haugi, millel on majanduslikud tagajärjed harrastuskalapüüügiga seotud turismile. Olukorra leevendamiseks võeti Rootsis 2020. aastal vastu riiklik määrus, milles on sätestatud, et kalandusele või vesiviljelusele kahju põhjustava isase hallhülge seadusliku küttimise korral on kahju kandnud isikul õigus saada rahalist toetust korjuse nõuetekohaseks töötlemiseks. Soomes mõjutab hüljeste tekitatud kahju ligikaudu 350–400 kalurit aastas. Hüvitada võidakse kulud, mis on seotud seaduslikult kütitud hüljeste korjuse merest väljatoomisega ja heakskiidetud rajatisse hävitamiseks toimetamisega. Küttimise eest hüvitist ei maksta. Toetuse eesmärk on soodustada hüljeste küttimist, kuid Soome arvates oleks hülgetoodetega kauplemise keelu kaotamine veelgi tugevam stiimul. See kõrvaldaks ka vajaduse hüvitise ja sellega seotud halduskulude järele.

Eesti, Läti, Rootsi ja Soome kinnitavad, et hülgetoodetega kauplemine ei ole kunagi olnud suur olulise majanduskäibega sektor. Rannikualadel võib nende toodetega kauplemine aga olla sissetulekuallikaks ja aidata hoida kultuuriväärtusi. Keelu kaotamine aitaks seda potentsiaali ära kasutada, luua hülgetoodete siseturu ja ekspordivõimalused, suurendada hülgetoodete väärtust ning isegi inuitide ja muude põlisrahvaste kogukondade toodete importi ELi, kuna hülgetoodete ELi turule laskmist ei peetaks enam ekslikult täielikult keelatuks. Nende liikmesriikide arvates peaks ELis olema lubatud vähemalt kohalike kogukondade käsitöenduslike toodete väiksemahuline müük, mis võimaldaks korvata küttimise kulusid ning tutvustada nende kogukondade loovust ja traditsioone. Kui keeldu ei ole võimalik tühistada, soovivad Eesti, Läti, Rootsi ja Soome kaaluda mereressursside säästva majandamise erandi taastamist liikmesriikide puhul, mille looduslike liikide haldamise kavad näevad ette kaitseotstarbelise ja jahiloa alusel toimuva hüljeste küttimise. 2019. aastal kutsus Rootsi parlament valitsust üles töötama keelu tühistamise või vähemalt keelust erandi tegemise nimel.

4. Ühendkuningriigi aruanne

Käesoleva aruande koostamiseks paluti ka Ühendkuningriigil esitada komisjonile oma riiklik aruanne. Suurbritannia puhul kestis aruandeperiood 1. jaanuarist 2019 kuni 31. detsembrini 2020, mil ELi ja Ühendkuningriigi vahel pärast Ühendkuningriigi EList väljaastumist ühiselt kokku lepitud üleminekuperiood lõppes. Ühendkuningriigi puhul oli hülgeid käsitlevat määrust hõlmava Windsori raamistiku¹⁷ kohaselt seoses Põhja-Irimaaga aruandeperiood sama mis ELi liikmesriikide puhul (st kuni 2022. aasta lõpuni).

¹⁷ Vastavalt liidu ja Ühendkuningriigi ühisdeklaratsioonile nr 1/2023, mis tehti Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepinguga loodud

Seepärast kohaldata allpool esitatud elemente Suurbritannia suhtes kuni üleminekuperioodi lõpuni ning neid kohaldatakse jätkuvalt Ühendkuningriigis ja Ühendkuningriigi suhtes seoses Põhja-Iirimaaga.

ELi määrust rakendatakse Ühendkuningriigi 2010. aasta määrusega, mis käsitleb hülgetooteid. Ühendkuningriigi maksu- ja tolliamet, siseministerium ja piirivalveamet peavad tegutsema kooskõlas ELi ja siseriiklike õigusaktidega ning asjakohaste suunistega hülgetoodetega kauplemise korra kohta. ELi määruse tõhusa toimimise tagamiseks on kehtestatud asjakohased protsessid.

Karistusnormid on sätestatud 2010. aasta määruses, mis käsitleb hülgetooteid. Kuriteos süüdi olevale isikule määratakse rahaträhv, mis ei ületa 75 000 naelsterlingit. Maksimumsumma on juriidilistele isikutele määratavate trahvide puhul sama.

Aruandeperioodil ei lastud Ühendkuningriigis inuitide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi alusel turule ühtegi hülgetoodet.

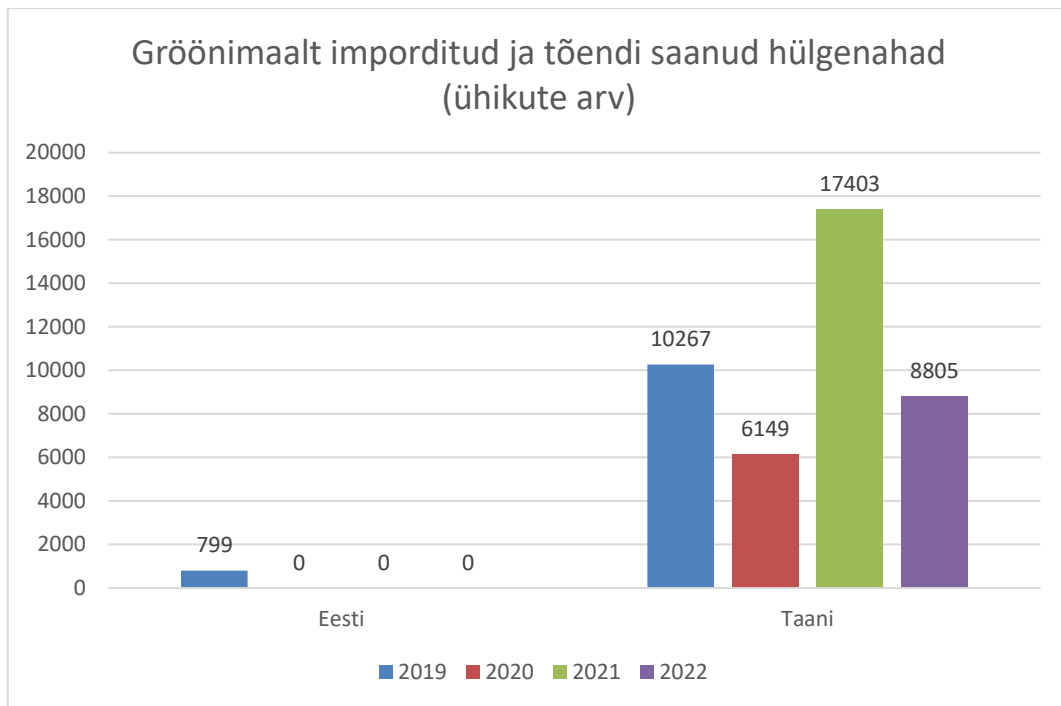
Ühendkuningriik teatas, et tema territooriumil hülgeid ei kütita, sest mereimetajad, sealhulgas hülged, on kaitstud õigusaktidega, mille kohaselt käsitatakse looduses elavate mereimetajate tahtlikku tapmist, vigastamist ja loodusest võtmist kuriteona.

5. Tunnustatud asutuste aruanded

Käesoleva aruande koostamiseks paluti Kanada ja Gröönimaa tunnustatud asutustel vastata küsimustikule. Aruandeperiood oli sama mis ELi liikmesriikide puhul, st 1. jaanuarist 2019 kuni 31. detsembrini 2022.

a) Tõendid

Gröönimaa kalandus- ja jahindusministerium andis välja tõendeid viigerhüljeste ja grööni hüljeste nahkade kohta, mida lasti ELi turule Taanis ja Eestis. Alljärgneval joonisel on esitatud neis kahes ELi liikmesriigis aruandeperioodil Gröönimaalt imporditud hülgenahkade arv. Gröönimaa kalandus- ja jahindusministerium teatas ka, et 2019. aastal eksporditi Itaaliasse 281 hülgenahka ja Portugali 18 hülgenahka, kuid asjaomased ELi pädevad asutused sellest impordist ei teatanud.

Nunavuti (Kanada) valitsus andis välja kaks tõendit (ainult 2020. aastal) kahe Belgiasse eksporditud viigerhülge pealuu ja kahe viigerhülge naha kohta ning ühe Itaaliasse eksporditud täieliku hülgepealuu (koos kahe kihvaga) kohta. Asjaomased ELi pädevad asutused sellisest impordist ei teatanud.

Kanada Loodealade valitsus andis välja kaks tõendit (ainult 2022. aastal) ühe Tšehhi Vabariiki eksporditud karusnahkse ääristusega mantli kohta ja ühe Prantsusmaale eksporditud samasuguse toote kohta. Ka nende toodete puhul asjaomased ELi pädevad asutused vastavast impordist ei teatanud.

Nunavuti tunnustatud asutus tõi tõenditega seoses esile mitu probleemi ja palus ELil tungivalt kaaluda, kas oleks vastuvõetav, kui asutus 1) annaks mitme karusnaha kohta välja üheainsa sertifikaadi; 2) väljastaks sertifikaadi Nunavuti käsitöölisele, kes tõendavad, et kasutavad oma töös üksnes inuittide kütitud hüljestest saadud karusnahka; 3) ei oleks kohustatud täpsustama seda ELi liikmesriiki, kus toode turule lastakse; ning 4) uuriks võimalusi kasutada inuiti päritolu tõendamiseks muid vahendeid kui füüsiline sertifikaat, näiteks karusnahale tätoveeritud templit või silte, mis on varustatud ruutkoodiga ja Nunavuti valitsuse surutrukis templiga, mida on peaaegu võimatu jäljendada.

2021. aastal töötas Kanada Loodealade valitsus välja hülgetoodete sertifitseerimise programmi, mille eesmärk on identifitseerida hülgetooded, mille tarbeks on hülgeid kütinud inuiti/inuvialuiti kütid ning mille on valmistanud Kanada Loodealade inuitid/inuvialuitid/põlisrahvad. Valminud hülgetoode varustatakse sertifitseerimismärgisega (vt allpool).

Kanada Loodealade tunnustatud asutus on seisukohal, et Loodealadel inuiti/inuvialuiti küttide küttitud hüljestelt saadud karusnahad tuleks automaatselt sertifitseerida ning et EL peaks võimaldama rahalist või tehnilist abi erandi rakendamiseks. Karistused tingimuste täitmata jätmise eest on kehtestatud, ent neid ei ole seni olnud vaja kohaldada.

b) Hüljeste küttimine inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi alusel

Muudetud määruse artikli 3 lõike 1 kohaselt on hülgetoodete turulelaskmine lubatud üksnes juhul, kui need tooted on saadud inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade traditsioonilisel jahil ja elatise saamiseks küttitud hüljestest, järgides nõuetekohaselt loomade heaolu.

Sellega seoses märkisid tunnustatud asutused, et inuitid ja inuvialuitid juhinduvad hüljeste küttimisel kolmest peamisest põhimõttest: 1) küttimine peab olema jätkusuutlik, st ressursse kaitstakse üleküttimise eest ja majandatakse nii, et säilib hüljeste koht globaalses ökosüsteemis; 2) täielik ärakasutamine: liha läheb toiduks, karusnahka kasutatakse rõivasteks ja õli kasutatakse rikkaliku oomega-3-rasvhapete allikana; ning 3) humaanne küttimine, st hülgeid tuleb kohelda austusega ja küttida ainult vajaduste piires; surmamine ise peab olema puhas ja kiire.

c) Isikuandmete töötlemine ja kaitse

Kolm tunnustatud asutust kasutavad tõendites sisalduvate andmete vahetamiseks ja salvestamiseks elektroonilist süsteemi. Ükski neist ei teatanud probleemidest seoses isikuandmete kaitsega tõendite töötlemisel.

d) Ruutkoodi kaudu esitatav teave

Gröönimaa taotlusel nõustus komisjon ruutkoodiga märgise paigutamisega hülgetoodetele, et teavitada tarbijaid paremini inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi olemasolust ja õiguspärasusest ning hõlbustada nende toodete laskmist ELi turule. Ruutkood on lingitud veebisaidiga,¹⁸ kus on esitatud teave ELi hülgetoodetega kauplemise korra kohta.

Ettevõtte Great Greenland varustab kõik oma hülgenahad ruutkoodiga. Kohalikel käsitöölistel, käsitööesemete tootjatel ja väikestel õmblusettevõtetel on lubatud lisada ruutkoodi kõrvale

¹⁸ https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/trade-seal-products_en

oma logo. Nunavutil on ruutkood, mis on lingitud teabega ELi hülgetoodetega kauplemise korrast tehtava erandi kohta. Ruutkoodiga varustatakse kõik tõendi saanud esemed ning käsitöölised ja käsitööesemete tootjad võivad seda vastavalt vajadusele kasutada. Kanada Loodealadel varustatakse tõendi/sertifikaadi saanud karusnahkadest valmistatud hülgetooded ruutkoodiga.

e) Tunnustatud asutuste üldine hinnang

Tunnustatud asutustel paluti hinnata määruse ning inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandi kolme aspekti oma territooriumil: erandi toimimist ja tõhusust, määruse mõju inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade sotsiaal-majanduslikule arengule ning määruse mõju hülgepopulatsioonidele.

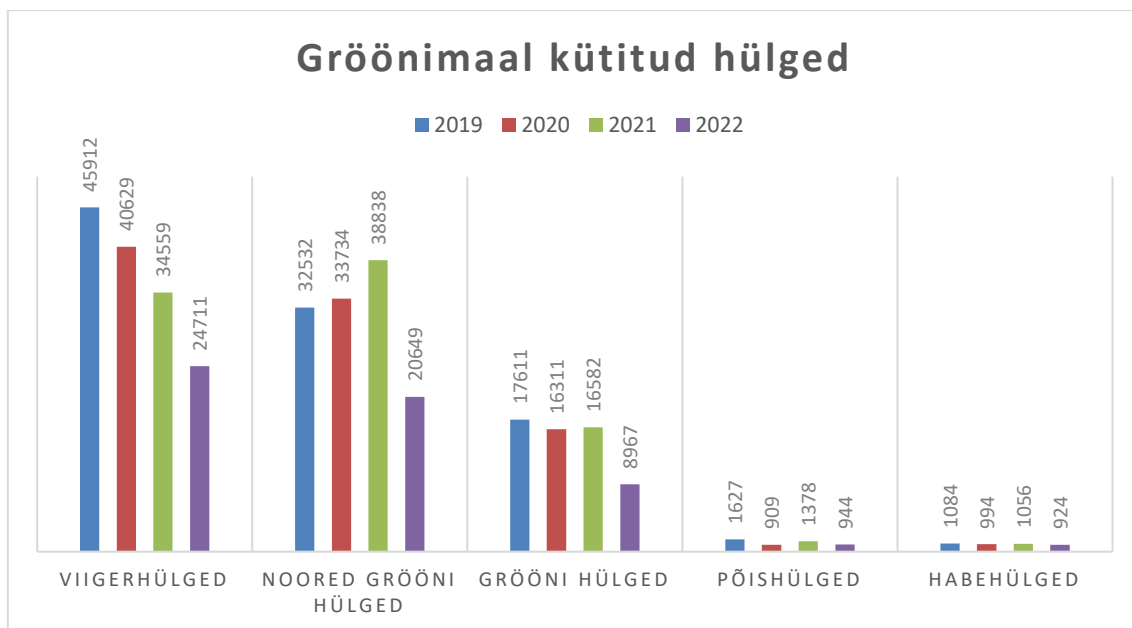
Gröönimaa tunnustab ELi kindlat soovi austada ja edendada põlisrahvaste õigusi, sealhulgas õigust tegeleda vabalt oma majandustegevusega. Sellegipoolest leiab Gröönimaa, et ELi hülgetoodetega kauplemise kord avaldab nendele kogukondadele kahjulikku mõju. Gröönimaa näeb vajadust suurendada ELi kodanike teadlikkust ja teavitada neid paremini sellest, et inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade kütitud hüljestest valmistatud toodetega kauplemine on seaduslik, ning taastada nii tarbijate usaldus hülgetoodete vastu.

Nunavut jagab seda arvamust ja soovib asendada tõendi väikeste ruutkoodiga varustatud märgistega. Nunavut leiab, et sertifitseerimisnõuded on tekitanud inuittidest tootjatele ja ELi ostjatele liigse koormuse ning kujutavad endast pärssivat tegurit. Nunavut tunneks heameelt ELi toetuse üle, et teha ELi tootjate, muuseumide ja jaemüüjate seas erandi olemasolu ja toimimisega seoses teavitustööd.

Kanada Loodealadel leitakse, et inuittide puhul kohaldatavast erandist tulenev otsene kasu oleks tunduvalt suurem, kui EL nõustuks sellega, et kõik hülged, mille on Loodealadel kütinud inuitid/inuivialuitid, loetakse tingimustele vastavaks ja seega automaatselt sertifitseerituks. Elatise saamiseks kütamise tase on püsinud üsna ühtlasena ning hülgetoodete ja toormaterjali siseturg ja kohalik turg on kogu viimase aruandlustsükli jooksul püsinud elujõulised. Seevastu eksporditurg on kahanenud peaaegu olematuks.

Gröönimaal on kütmine ja hülgetoodetega kauplemine inuittide kogukondade jaoks sotsiaal-majanduslikust ja kultuurilisest aspektist ülioluline. Aastatel 2019–2022 suurenes nahaparkimisettevõttele Great Greenland A/S müüdü hüljeste arv eelmise aruandeperioodiga võrreldes peaaegu 6 %, kuid jääb ELi keelu eelsest tasemest tunduvalt allapoole.

Gröönimaal aastatel 2019–2021 kütitud hüljeste koguarv on eelmise aruandeperioodiga võrreldes vähenenud 6 %. Alljärgneval joonisel on esitatud Gröönimaal aruandeperioodi neljal aastal kütitud hüljeste arvud liikide kaupa. Need arvud ei hõlma 2022. aasta kolme viimast kuud.

Ka nahaparkimisettevõttele Great Greenland A/S müüdnud viigerhüljeste, grööni hüljeste ja noorte grööni hüljeste nahkade väärtus ei küündinud aruandeperioodil ELi keelu eelse tasemeni.

Gröönimaa kalandus- ja jahindusministeerium peab hülgetoodetega kauplemise korra põhjendust küsitavaks ning märgib, et jätkusuutlik ja täiel määral loomade heaolu arvestav hüljeste küttimine oleks olnud võimalik ka ilma selleta. Ministeerium tunneb muret asjaolu pärast, et eelnevalt ei tehtud ühtegi hindamist; sealhulgas ei hinnatud tänapäeva ELi kodanike tajutavaid probleeme, millega määrust peamiselt põhjendatakse, ega ka kaubandust vähem piiravaid viise võimalike probleemide lahendamiseks. Samuti leiab ministeerium, et isegi koos inuitide puhul kohaldatava erandiga ei vasta ELi hülgetoodetega kauplemise kord sinise majanduse kontseptsioonile, mida EL toetab elusressursside säästva kasutamise kõikides aspektides, välja arvatud hülge liikide puhul.

Nunavutis ja Kanada Loodealadel on hüljeste aastaringne küttimine ning hülgetoodete tarbimine, väljatootamine ja müük pikka aega olnud inuitide/inuivialuittide ühiskonna kultuurilise väljenduse ja majanduslike elatusvahendite osa. Territooriumil, kus kauplustest ostetav toit on kõige kõrgema hinnaga ning kus tööhõivevõimalused on piiratud, sõltub inuitide/inuivialuittide toiduga kindlustatus ja sissetulek praegu hüljestest. Inuitid/inuivialuittid müüvad oma hülgetooteid suuresti kohalikul turul ega ekspordi neid ELi. Peamiste põhjuste seas on hirm rikkuda ELi hülgetoodetega kauplemise korda, keelust endast tingitud kaubandustõkked (ostjate huvipuudus, sidemete puudumine võimalike ostjatega), rahvusvahelise kaubanduse kogemuse puudumine ning segadus seoses karusnahkade ja sertifitseeritud karusnahkadest valmistatud toodete sertifitseerimisega. Määrus ei ole seni avaldanud positiivset mõju inuitide/inuivialuittide sotsiaal-majanduslikule arengule. ELi hülgetoodetega kauplemise kord on avanud võimaluse, kuid seda nähakse kontrollivahendina.

Nunavuti ja Kanada Loodealade andmetel ei ole määrus avaldanud hülgepopulatsioonidele mingit mõju, samuti ei ole erand suurendanud küttimist. Küttimine on toimunud ja toimub ka edaspidi kooskõlas küttimist käsitlevate õigusnormidega ning inuitide/inuivialuittide väärtustega.

6) Järeldus

Määrus näib hästi toimivat selliste hülgetoodete ELi turule laskmise vältimisel, mis ei ole hõlmatud inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatava erandiga. Liikmesriigid on rikkumiste puhuks kehtestanud karistused, kuid ei ole neid veel kohaldanud. Ainult Belgia teatas tingimustele mittevastavast impordist, mille tema toll peatas.

Nagu ELi Läänemere-äärsed liikmesriigid juba oma varasemates aruannetes märkisid, tervitaksid nad seda, kui taastataks mereressursside säästval majandamisel põhinev erand, mis kaotati 2015. aastal, et viia määrus kooskõlla Maailma Kaubandusorganisatsiooni otsusega. Nad leiavad, et keelul on ELi Läänemere-äärsetele liikmesriikidele negatiivne sotsiaal-majanduslik mõju.

Kanada tunnustatud asutused leiavad, et määrust tajutakse ELis hülgetoodetega kauplemist täielikult keelavana, inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade puhul kohaldatav erand ei ole ELis piisavalt teada ning see mõjutab inuittide/inuivialuittide kogukondade majanduslikku arengut. Hülgetoodete eksport Kanadast ELi on peaaegu olematu. Gröönimaa jätkab hülgetoodete eksportimist ELi, peamiselt Taanisse. Asjaomased ELi pädevad asutused ei teatanud väikesemahulisest impordist Gröönimaalt ja Kanadast.

Komisjon algatab 2024. aastal hülgetoodetega kauplemise määruse ja hülgepoegade direktiivi hindamise, et analüüsida nende õigusaktide toimimist, tõhusust ja mõju võrreldes neis seatud eesmärkidega ning seda, kas need õigusaktid on endiselt otstarbekohased. See hõlmab sotsiaal-majandusliku mõju ja hülgepopulatsioonidele avalduva mõju hindamist. Komisjon kaalub hindamise tulemuste põhjal, kas on vaja võtta täiendavaid meetmeid.